Deprimere

Ris, Karlo

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:368819

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
KIPARSKI ODSJEK

DIPLOMSKI RAD

DEPRIMERE

Studijski program: Diplomski sveučilišni studij Kiparstvo
Predmet: Mala plastika, medaljerstvo
Student: Karlo Ris
Matični broj: D 647/K
Mentor: red.prof.art. Damir Mataušić

Zagreb, rujan 2021.

SAŽETAK

Ovaj rad je proizvod praćenja i analiziranja vlastitih emocija kroz period od godine dana. Kontinuirani rad kroz analizu prikupljenih podataka me stoga doveo do vizualnih rješenja za pojedine pojmove koji su me u istraživanju posebno zaintrigirali. Ovom tematikom sam se počeo baviti iz osobne bliskosti temi i iz osobnog uvjerenja da većina nezadovoljstva u ljudima, kao i međusobnih nesuglasica, proizlazi iz manjka razumijevanja svojih i tuđih emocija te neprihvaćanja istih.

Rad se sastoji od 8 skulptura koje prikazuju i dokumentiraju tijek i razvoj ideje.

SUMMARY

This work is a product of observing and analyzing my emotions through a period of a year. Continuous work through analysis of the gathered data led me to visual solutions for the subjects I found most intriguing in my research. I began studying this topic because of the close personal connection I have to the subject and because of my own personal belief that almost all the dissatisfaction and disagreements people have, comes from a lack of understanding of our emotions as well as not accepting them.

The work consists of 8 sculptures that depict and document the progression and development of the idea.

SADRŽAJ

SAŽETAK....3
SUMMARY....3
SADRŽAJ....5
PREDGOVOR....7
UVOD....8
1. IDENTIFIKACIJA EMOCIJA....12
2. KORELACIJA EMOCIJA....19
3. POTISNUTE EMOCIJE....23
S.T.S....26
ZAKLJUČAK....37
TEHNIČI OPIS I OPIS RADOVA....39
LITERATURA....40

PREDGOVOR

Deprimere - lat. Pritisnuti prema dolje, obuzdati ili ušutkati [1]

Ljudsko iskustvo definirano je i obilježeno emocijama i osjećajima. Osjećaji su tjelesni doživljaji, promjena tjelesne temperature, ubrzan rad srca, znojenje. [2] Dok su emocije složene psihološke reakcije, koje uključuju iskustvene, bihevioralne i fiziološke elemente, pomoću kojih se pojedinac pokušava nositi s osobno značajnim pitanjem ili događajem. [3] Emocije mogu utjecati na osjećaje i vice versa, stoga ih je potrebno prepoznati i raspoznati. Naprimjer, ako smo nervozni će nam srce brže kucati, a ako nas nešto boli možemo postati iritabilni i ljuti.

Prepoznavanje i prihvaćanje emocija su stoga sastavni element psihoterapije. Kroz
razumijevanje naših osjećaja i emocija, prelazimo u pronalaženje njihovog izvora što nam pomaže predviđati naše reakcije i bolje se nositi s teškim situacijama i interakcijama. Također nam pomaže da lakše razumijemo druge ljude i njihove emocije.

Nepovezanost, nerazumijevanje i neprihvaćanje vlastitih emocija i osjećaja dovodi do krivog probavljanja istih. Ono uzrokuje potiskivanje emocija koje ona prodiru kroz našu podsvijest te tako utječu na naš život. Žaljenja [4], frustracije [5], kompleksi [6] su proizvod potisnutih i neprobavljenih emocija.

Ovom temom sam se krenuo baviti 2017. godine, ali je tijekom pandemije i njom uzrokovane izolacije ova tema postala još bitnija te sam joj se u potpunosti posvetio.

[4] žaljenje - emotivni odgovor na sjećanje prošlog stanja ili iskustva za koje osoba želi da su bile drukčije
[5] frustracija - u klasičnoj teoriji psihoanalize, prigušivanje psihičke energije koja zatim traži izlaz u fantazijama i snovima koji ispunjavaju želje ili u raznim neurotičnim simptomima
[6] kompleks - grupa ili sustav srodnih ideja ili impulsa koji imaju zaje dnički emocionalni ton i vrše jak, uobičajeno nesvjesni utjecaj na individualne stavove i ponašanje.

UVOD

"Ja sam počeo od najstrašnije, najmučnije strane, jer se u mene to najdublje zasjeklo. Imao sam potrebu da to izbacim iz sebe i godinama sam se mučio da dođem do nekog prikladnog oblika, kako bih izrazio taj sadržaj." rekao je jednom Vanja Radauš. [7]

U njegovim riječima prepoznajem sličnosti s vlastitim potrebama izražavanja. Još 2017. godine sam počeo razmišljati o pojmovima kao što su depresija, kognitivne distorzije [8] , disocijacija [9] . Uvidio sam da su to pojmovi koji su mi bliski i poznati te sam razvio potrebu da utjelovim te apstraktne pojmove kroz svoj likovni izričaj.

Kako bi pronašao inspiraciju za diplomski rad, otišao sam u Gliptoteku HAZU. Najviše su me inspirirali radovi hrvatskih kipara 20. stoljeća koji su se bavili egzistencijalizmom. Posebno su me zaintrigirali radovi Vanje Radauša, Valerija Michielija te Stjepana Gračana. Njihov pristup temama poput smrti, anksioznosti, paranoje i depre sije, kao i njihovi raznoliki pristupi modelaciji, pomogli su mi da dobijem predodžbu o radu koji želim izraditi.

Panopticum Croaticum kipara Vanje Radauša u meni je pobudio duboke emocije suosjećanja s tragično preminulim hrvatskim umjetnicima i intelektualcima koje je portretirao.

"Ova tužna povorka portreta, kao i cijeli ciklus primjer je nadrealističke skulpture u Hrvatskoj, a ekspresivnom modelacijom, rastvaranjem forme i sirovim bojama autor je vizualno potencirao doživljaj smrti." [10]

Radovi Stjepana Gračana, njegove poliuretanske svinje i bebe, izrađene u velikim brojevima koristeći jedan kalup inspirirao me da i sam upotrijebim sličan modularni pristup s mogućnosti multipliciranja.

[8] kognitivne distorzije - pogrešno ili netočno mišljenje, percepcija ili uvjerenje, npr. retjerana generalizacija. Kognitivna distorzija je normalan psihološki proces koji se u većoj ili manjoj mjeri može pojaviti u svim ljudima.
[9] disocijacija - obrambeni mehanizam u kojem se sukobljeni impulsi drže odvojeno ili se prijeteće ideje i osjećaji odvajaju od ostatka psihe.

-skulpture Stjepana Gračana u Gliptoteci,
fotografirao Davor Kovačević.

Srednjovjekovni, gotički i renesansni arhitektonski elementi, ukrašeni skulpturama, iz povijesne zbirke Gliptoteke su me također zainteresirali. Posebice odljevi s Katedrale sv. Jakova u Šibeniku sa svojih nizom od 71 isklesane glave, od kojih je 40 djelo Jurja Dalmatinca, dok su ostale radovi njegovih suradnika.[11] Ova kompozicija dala mi je inspiraciju za formiranje instalacija nizanjem modula glava. S time na umu započeo sam crtati i modelirati kako bi pronašao motive kroz koje bi mogao predočiti opširnost i kompleksnost ove teme. Kroz igru oblika pronašao sam prvo rješenje koje će postati vodilja za ostale radove.

-sadreni odljevi Katedrale sv. Jakova u Gliptoteci Hazu

- Katedrala sv. Jakova u Šibeniku

-Skica S.T.S., terakota

1. - IDENTIFIKACIJA EMOCIJA

Započeo sam svoje istraživanje s dokumentiranjem emocija putem dnevnika emocija. Dnevnik emocija nam daje širu sliku o vlastitim oscilacijama emocija te nam pomaže razumjeti same sebe. Godinu dana sam svakodnevno zapisivao svoje osjećaje i emocije te sam počeo primjećivati uzorke među njima. Prepoznao sam da su najčešće emocije koje doživljavam tuga, bijes, strah i sreća zbog čega sam se odlučio koristiti tim modulima kako bi prikazao svoje stanje. Emocije su puno kompleksnije i opsežnije od toga, ali svođenje na četiri modula omogućava veću jasnoću bez ulaženja u specifičnosti individualnih emocija. Upotrijebio sam motiv stilizirane glave iz prvotne skice kako bi izradio module za četiri emocije koje sam odabrao. Izgled modula je proizašao iz želje za daljnjim pročišćenjem motiva i prebacivanjem fokusa na lice i njegovu ekspresiju.

Kroz vođenje dnevnika emocija dobio sam inspiraciju za prvi rad. Izmodelirao sam glave od plastelina od kojeg sam napravio sadreni negativ te zatim pozitiv. Zaključio sam da bi kao završni materijal modula htio koristiti porculan, za koji sam napravio višedijelne kalupe za lijevanje gline. Tako samo dobio četiri kalupa u koja sam mogao simultano lijevati glinu. Nakon vađenja odlijeva iz kalupa iste je trebalo retuširati, posušiti te zatim ispeći.

- sadreni modul - sreća

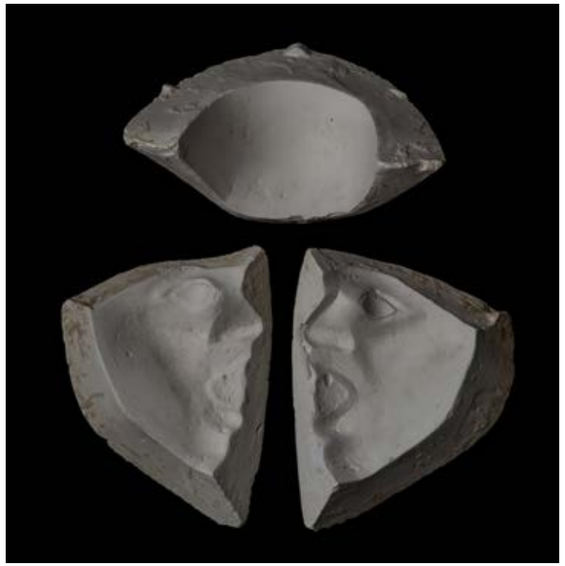
- sadreni modul - bijes

- sadreni modul - tuga

- sadreni kalup za višestruko lijevanje - bijes

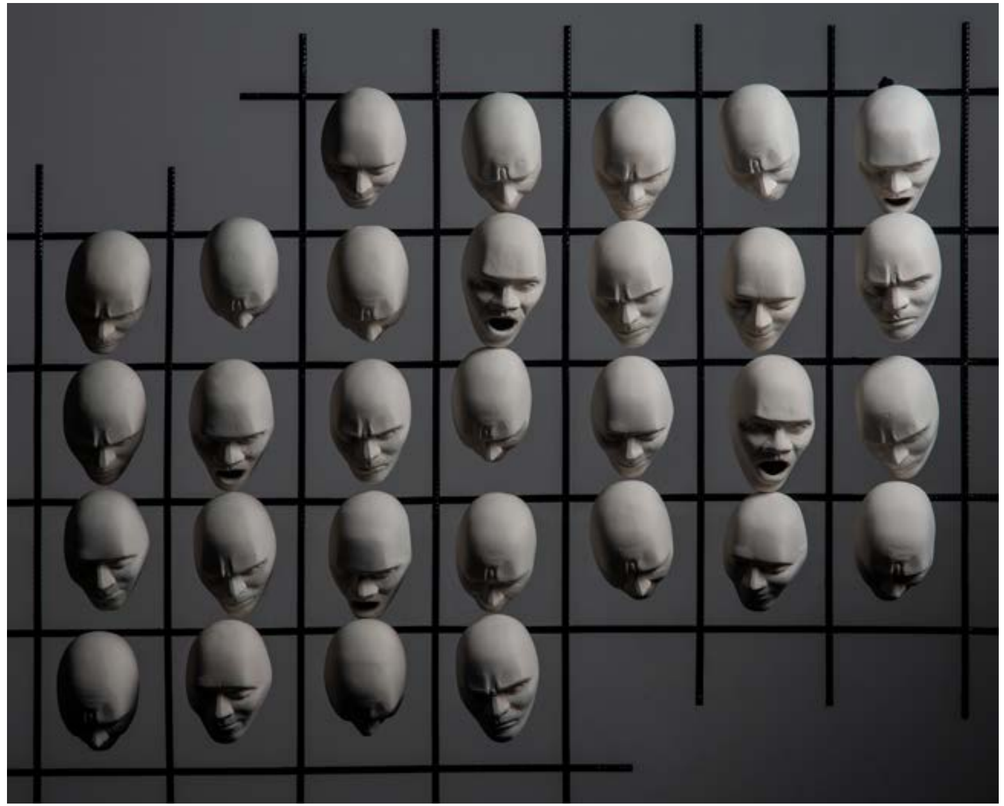
- sadreni kalup za višestruko lijevanje - strah

- sadreni kalup za višestruko lijevanje - tuga

- sadreni kalup za višestruko lijevanje -sreća

- “1.” - porculan i željezo

Odlučio sam iskoristiti željeznu armaturu koja svojim pravokutnim ćelijama podsjeća na ćelije kalendara. Postavio sam trideset modula u kompoziciju na armaturu tako da svaki zauzima jednu ćeliju. Oblik armature i emocije odgovaraju mjesecu koji s am odabrao prikazati. Grafizam željezne armature sam odlučio provesti kroz ostatak radova.

- “1.” - porculan i željezo

2. - KORELACIJA EMOCIJA

Promatranjem podataka prikupljenim u dnevniku, primjećujem međusobne odnose emocija kao i njihovu ovisnost o fizičkim osjećajima. Postaje vidljivo da su pozitivne emocije otprilike u odnosu 1:2 s negativnim emocijama, tj. za svaki dobar dan doživim dva loš a dana, definirana emocijama tuge, bijesa i straha.

Ova zamršena ravnoteža me nagnala na razmišljanje o “vaganju emocija” i promatranje njihovog uzročno posljedičnog odnosa. Iz ovog promišljanja izvukao sam motiv mehaničke vage u ravnoteži, ali s nejednakim teretima. Ona predstavlja težinu negativnih emocija, ali i snagu pozitivnih da se odupru njihovom teretu čak i kada ih je manje. I u onim trenutcima kada nas prožimaju negativne emocije, potreban je samo dašak sreće, trunka nade, kako bi nas vratio u ravnotežu.

Započeo sam sa slaganjem modula na hrpu koja mi je estetski najbolje izgledala i koja je pružala najveću stabilno st modulima. Ona se sastoji od tri modula tuge, tri bijesa i dva straha . U odnosu na nju sam postavio pet modula sreće u piramidalnu kompoziciju. Kada sam izmjerio dimenzije i težinu modula, odredio sam da bi bilo najbolje napraviti samostojeću vagu visine 150 cm tako da moduli stoje na 90 cm visine.

Za zdjelice vage ponovo sam upotrijebio željeznu armatur u manje veličine ćelija te uvidio da je potrebno koristiti dva sloja armature s pomakom od 45 stupnjeva između slojeva. Na ovaj način armatura pruža punu potporu modulima. Zdjelice su zatim obješene za vagu lancima.

- “2.” - porculan i željezo

- “2.” - porculan i željezo

3. - POTISNUTE EMOCIJE

Daljnjim povezivanjem sa svojim emocijama i njihovim izvorima otkrio sam da potiskujem[12] više emocija nego što sam prethodno mislio, shvatio sam da one utječu na moj svakodnevni život i razvoj. Jedini način da se oslobodimo njihova utjecaja je kroz suočavanje sa samim sobom. Proces koji nije lagan jer si moramo priznati činjenice koje nam se neće svidjeti i koje još nismo prihvatili, ali ih moramo prihvatiti kako bismo napredovali. Potisnute emocije ne moraju biti singularne niti nužno negativne, ponekad potiskujemo i pozitivne emocije i ne dopuštamo sami sebi doživjeti ih ili sjetiti ih se jer su povezane s događajima koje bi radije zaboravili. Ponekad su osjećaji tuge i bijesa, bijesa i straha, bijesa i sreće,itd. pomiješani u jednu amorfnu masu zbunjujućih emocija. Kada počnemo analizirati i suočavati se s ovim emocijama, one često uzrokuju burne reakcije, ali ako ustrajemo u našem naumu njihovog razrješenja dobivamo osjećaj olakšanja i u konačnici oslobođenja.

Kroz rad sa željeznom armaturom pojavio se oblik kaveza koji sam odmah povezao s pojmom potisnutih emocija. Simbolika kaveza se prenosi i na metaforički kavez u kojemu nas potisnute emocije drže. Daljnjim eksperimentima sa željeznom armaturom došao sam do rješenja u obliku trostrane prizme. Izradio sam tri takva kaveza u koja sam postavio po tri modula u svaki. Jedan sam ispunio tugom i bijesom, drugu bijesom o strahom, a treću srećom. Za postamente sam odredio da će se oblikom nadovezivati na oblik kaveza, visine 90 centimetara.

[12] potiskivanje - u klasičnoj psihoanalitičkoj teoriji, osnovni obrambeni mehanizam koji isključuje bolna iskustva i neprihvatljive impulse iz svijesti. Potiskivanje djeluje na podsvjesnoj razini kao zaštita od anksioznosti uzrokovane suočavanjem s raznim neugodnim mislima ili sjećanjima.

- “3.” - porculan i željezo

- “3.” - porculan i željezo

S.T.S.

U konačnici se treba suočiti sa samim pojmom depresije. Svjetska zdravstvena organizacija definira depresiju kao učestali psihički poremećaj koji se javlja sa sniženim raspoloženjem, gubitkom interesa ili užitka, sniženom energijom, osjećajima krivnje ili niske samovrijednosti, poremećenjem rasporeda spavanja i hranjenja kao i smanjenom koncentracijom. Također, depresija često ima popratne simptome anksioznosti. Ovi problemi mogu postati kronični ili ponavljajući, značajno otežavajući sposobnost individue d a obavlja svakodnevne obaveze, a u najgorem slučaju može dovesti do samoubojstva. [13]

Završna skulptura serije se bavi depresijom, emocijama koje ju čine te njihovom korelacijom. U istraživanju sam došao do zaključka da su kroz iskustvo depresije najviše izražene emocije tuge, bijesa i njihove ekstremne protuteže manije [14] . Tuga i bijes su vezani najčešće za žaljenja koja imamo u životu, neispunjene želje i ambicije, dok se manija periodično pojavljuje, podižući raspoloženje privremeno. Oscilacije u emocijama i osjećajima, pogotovo ona između najviše točke manije i najdublje točke tuge, psihički izmaraju osobu te pružaju osjećaj nesigurnosti i izoliranosti što najčešće dovodi do samoubojstva.

Forma S.T.S. potiče iz originalne skice korištene za cjelokupan rad; kompozicija od tri međusobno spojene glave u kojoj bijes prodire iz tuge i manije. Izradio sam uvećani glineni model skice te ga odlio u gips. Pozitiv je potom lakiran.

[14] manija - stanje uzbuđenosti, hiperaktivnosti, često popraćeno prekomjernim optimizmom, grandioznošću i smanjenim kapacitetom prosuđivanja

- “S.T.S. 1” - lakirana sadra

- “S.T.S. 1” - lakirana sadra

- “S.T.S. 1” - lakirana sadra

Gipsani pozitiv sam zatim podijelio na petnaest dijelova koji omogućavaju razdvajanje kako bi se u kalup glina mogla utisnuti i izvaditi bez uništavanja kalupa. Kalup također omogućuje višestruko lijevanje. Za izradu drugog pozitiva odlučio sam koristiti crni beton kako bi bojom i teksturom bio u kontrastu s gipsanim pozitivom. Također teksturom sugerira raspadanje koje se dešava kada se ne nosimo s ovim problemom.

- kalup za višestruko lijevanje - S.T.S.

- kalup za višestruko lijevanje - S.T.S. - detalj

- kalup za višestruko lijevanje - S.T.S. - detalj

- “S.T.S. 2”- crni beton

“S.T.S. 2”- crni beton

Obje verzije rada postavljene su ponovo na postamente vis ine 90 cm, ali u obliku kvadra.

Gipsani pozitiv je postavljen na crnom, a Semire pozitiv na bijelom postamentu.

“S.T.S. 2”- crni beton

ZAKLJUČAK

Razumijevanje emocija je jedini način za pravilan i produktivan napredak u životu. Bez razumijevanja svojih emocija ne razumijemo ni sami sebe, a samim time ne možemo razumjeti ni druge ljude. Kroz dokumentiranje i analiziranje svojih emocija počeo sam uviđati slične uzorke i u drugim ljudima te sam stoga lakše mogao prihvatiti tuđe postupke i mišljenja. Proces rada na sebi iziskuje veliku predanost i želju za poboljšanjem kvalitete života i razumijevanja samoga sebe. On je dugotrajan i iscrpljujuć te nimalo pravocrtan ili konstantan. U pojedinim trenutcima se može učiniti kao da je cijeli proces besmislen i d a ne dolazi do napretka, ali sa strpljenjem i prihvaćanjem samog sebe i svojeg ritma možemo postići unutarnji mir koji nam nitko ne može podariti osim nas samih.

Depresija se može dogoditi svakome iz različitih razloga i svaki doživljaj depresije je jedinstven, stoga ne postoji jedan definirani način za nadilaženje depresije. Kroz terapiju, razgovor o svojim emocijama, raspoznavanjem uzroka emocija, možemo krenuti prema izlasku iz depresije i kasnije upotrijebiti stečeno znanje da nas ona ne sputava čak i kada pokleknemo pod pritiskom.

TEHNIČKI OPIS I OPIS RADOVA

Diplomski rad “Deprimere” sastoji se od osam skulptura koje tvore jednu cjelinu. Imena radova su brojevi koji koreliraju s korakom procesa koji prikazuju. Jedino “S.T.S”. ima ime koje nije broj.

- Prvotna skica izrađena je od terakote, dimenzija 9 x 17,5 x 10,5 cm.

- Individualne dimenzije modula - tuga 10 x 14,5 x 8 cm
- bijes 10,5 x 14,5 x 9,5 cm
- sreća 10 x 13,5 x 9 cm
-strah 11 x 13,7 x 9,7 cm

- “1.” se sastoji od trideset modula izrađenih od porculana, postavljenih na crno obojenu željeznu armaturu. Dimenzije rada su 92 x 119 x 10 cm.

- “2.” se sastoji od trinaest modula izrađenih od porculana i crne željezne mehaničke vage. Osam modula je postavljeno na jednoj strani, a pet na drugoj strani vage. Dimenzije rada su 150 x 160 x 60 cm.

- “3.” se sastoji od devet modula izrađenih od porculana i tri crno obojena željezna kaveza. U svakom kavezu se nalaze po tri modula. Dimenzije individualnih radova su 47,5 x 39 x 35 cm.

- “S.T.S. 1.” je izrađen od sadre i bojan akrilnim lakom. Dimenzije rada su 28,5 x 60 x 38 cm.

- “S.T.S. 2.” je izrađen od crnog betona. Dimenzije rada su 27,8 x 58,5 x 37,2 cm.

U izradi diplomskog rada korištene su tehnike modeliranja, izrade gipsanih negativa i pozitiva, izrade gipsanih višedijelnih kalupa za multiplikaciju, lijevanja tekuće gline, utiskivanja betona u kalup, biskvitnog paljenja gline, varenja i lakiranja.

LITERATURA

1 - Wikitionary - https://en.wiktionary.org/wiki/deprimere#Latin
2 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/feeling
3 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/emotion
4 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/regret
5 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/frustration
6 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/complex
7 - Ziher.hr, Jedinstvo jave i sna u istraživanju smrti jednog kipara - https://www.ziher.hr/jedinstvo-jave-i-sna-u-istrazivanju-smrti-jednog-kipara/
8 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/cognitive-distortion
9 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/dissociation
10 - Gliptoteka HAZU, Lida Roje Depolo predgovor u popratnom tiskovnom promotivnom materijalu za stalni postav “Vanja Radauš Panopticum Croaticum”
11 - Gliptoteka HAZU - http://gliptoteka.hazu.hr/unesco/sibenik.html
12 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/repression
13 - WHO Depression: A Global Crisis - https://www.who.int/mental_health/management/depression/wfmh_paper_depression_wmhd_2012.pdf?ua=1
14 - APA Dictionary of Psychology - https://dictionary.apa.org/mania